

Câte sensuri are sensul?

Walter C. Kaiser, Jr.

Trei noi 'jucători' în arena teoriilor

Problematica sensului s-a modificat dramatic în 1946. Doi critici literari, W.K. Wimsatt și Monroe Beardsley, au dat "lovitura" cu o teorie care a ajuns în final cunoscută în toată lumea literară. Wimsatt și Beardsley au pus în lumină, atent, trei tipuri de dovezi interne care asigură sensul, considerând că doar două dintre ele sunt acceptabile și folositoare. Astăzi, însă, aproape toate distincțiile și clasificările lor s-au evaporat în uitare, înghițite de versiunea populară a dogmei care spune că orice ar fi vrut sau ar fi înțeles un autor (sau autoarea) printr-un text este lipsit de relevanță pentru demersul nostru cu privire la sensul aceluși text! Potrivit acestui nou concept, se întâmplă că, după ce o operă literară este terminată și ajunge în mâinile cititorilor săi, ea devine, într-un fel, independentă de autor în ce privește sensul.

Principala greșală a generațiilor trecute, potrivit acestei Noi Critici, este 'eroarea de intenție', adică eroarea de a te baza pe ceea ce autorul (autoarea) a dorit să zică printr-un text ori de a depinde de cuvintele sau stilul textului, ca resurse pentru sensul aceluși text.³ Evenimentele cu adevărat decisive ale schimbărilor în hermeneutică, din acest secol, însă, de abia se profilau la orizont.

Hans-Georg Gadamer

Teoria modernă a interpretării a primit un nou șoc în 1960 când Hans-Georg Gadamer a publicat în Germania cartea sa *Truth and Method*.⁴ Titlul acestei cărți conține succint teza sa centrală: Adevărul nu poate proveni din încercarea cititorului de a recupera sensul autorului, pentru că așa ceva este un ideal imposibil de atins, dacă avem în vedere că fiecare interpret are o nouă și diferită cunoaștere a textului, corespunzătoare momentului istoric aparte al citirii sale.⁵ Din această teză centrală metoda lui Gadamer dezvoltă patru afirmații majore:⁶

---

³ W.K. Wimsatt și Monroe Beardsley, 'The Intentional Fallacy', *Sewanee Review* 54 (1946): retipărit în William K. Wimsatt, Jr., *The Verbal Icon: Studies in the Meaning of Poetry* (New York: Farrar, Straus, 1958), pp. 3-18.

⁴ Hans-Georg Gadamer, *Truth and Method: Elements of Philosophical Hermeneutics*, trad. eng. (New York: Seabury, 1975; retipărită de Crossroad, 1982).

⁵ E.D. Hirsch, Jr., *Validity in Interpretation* (New Haven: Yale University Press, 1967), tratează teoria lui Gadamer despre interpretare, în apendix 2, pp. 245-64.

⁶ Organizarea generală a celor patru puncte referitoare la Gadamer și, ulterior, la Paul Ricoeur și E.D. Hirsch, o datorez articolului Sandrei M. Schneiders, 'From Exegesis to Hermeneutics: The Problems of Contemporary Meaning in Scripture', *Horizons* 8 (1981):23-39.

1. Prejudiciul (germ. *Vorurteil*) adus sensului prin procesul de interpretare nu poate fi evitat, dar poate fi încurajat dacă se are în vedere ansamblul lucrării, nu doar anumite porțiuni. Acesta este dat de preînțelegerea care vine din noi înșine, nu din text, de vreme ce textul este nederminat în sensul său.
2. Sensul unui text trece întotdeauna dincolo de autorul său, și de aici, înțelegerea unui text nu este o activitate reproductivă ci una productivă. Ceea ce determină sensul textului este subiectul tratat, nu autorul.
3. Explicarea unui pasaj nu este în totalitate nici rezultatul perspectivei interpretului nici rezultatul situației istorice originale (inițiale) a textului. În loc de aceasta are loc o ‘fuzionare de orizonturi’ (germ. *Horizontverschmellzung*). În procesul înțelegerii, cele două perspective sintetizează o a treia alternativă.
4. Înțelegerile trecute nu pot fi reproduse în prezent deoarece trăirea în trecut nu poate în nici un fel deveni trăire în prezent.

Paul Ricoeur

În a sa *Interpretation Theory*,⁷ publicată în franceză în 1965, Paul Ricoeur contestă ideea că textele reprezintă pur și simplu ‘covorbiri consemnate’, sau dialoguri simplu transpuse pe hârtie. În viziunea sa, dimpotrivă, scrisul alterează în mod fundamental natura comunicării și pune în funcțiune o serie întreagă de operații, printre care următoarele patru:

1. Textul este independent semantic de intenția autorului său. El înseamnă de-acum ceea ce comunică el, de fapt, și nu neapărat sensul intenționat de autor.
2. Genurile literare înseamnă mai mult decât simpla clasificare a textelor; ele oferă de fapt un cod care modelează felul în care cititorul va interpreta acel text.
3. Odată ce textele au fost scrise, înțelesurile lor nu mai sunt determinate de înțelegerea pe care auditoriul inițial a avut-o despre acel text. Fiecare auditoriu succesiv va putea citi acum propria sa situație în acel text, pentru că un text, spre deosebire de vorbire, transcende circumstanțele sale inițiale. Noile citiri(înțelegeri) ale textului nu sunt cu nimic mai puțin adevărate decât cea dintâi. Ele nu trebuie să fie total în contradicție cu înțelegerea auditoriului original, dar pot fi diferite, mai bogate ori mai sărace.
4. Odată ce un text a fost scris, sensul celor spuse nu se mai raportează direct la referent, adică, la ceea ce se referă el. Sensul nou este eliberat din limitele situației originale, deschizând, astfel, o întreagă și nouă lume a semnificațiilor.

---

⁷ Paul Ricoeur, *Interpretation Theory: Discourse and the Surplus of Meaning*, eng. trad. (Fort Worth, TX: Texas Christian University Press, 1976).

E.D. Hirsch

Singurul autor american care a exercitat o influență majoră asupra hermeneuticii în timpul decadei faimoase a anilor 60 a fost E.D. Hirsch, un profesor de limba engleză de la Universitatea Virginia. Hirsch a mers în contra direcției stabilite de Wimsatt și Beardsley, Gadamer, și Ricoeur. El a afirmat că înțelesul unei opere literare este determinat de intenția autorului.⁸ De fapt, el scria sub influența lui Emilio Betti, un istoric italian al evoluției sistemelor juridice, care a fondat la Roma un institut pentru teoria interpretării, în 1955. Hirsch, însă, a fost cel care a popularizat acest punct de vedere și, astfel, a devenit cunoscut pentru următoarele concepte:

1. Sensul verbal este ceea ce o persoană anume (de obicei autorul) dorește să transmită printr-o secvență de cuvinte și care poate fi împărtășit prin intermediul semnelor lingvistice.
2. Adevărul intenționat de autor furnizează singura normă validă de discriminare în vederea confirmării validității unei interpretări, în antiteză cu interpretările false, or nevalide.
3. Primul obiectiv al hermeneuticii este acela de a face clar acest sens verbal al textului, nu semnificația sa globală. Sensul este ceea ce este reprezentat de text, ceea ce autorul a intenționat să zică prin intermediul semnelor lingvistice. Semnificația, prin contrast, definește o relație între sens și o persoană, concept, situație, sau orice alt tip ori număr de lucruri.
4. Sensul unui text nu se poate schimba, dar semnificația se poate schimba și chiar se schimbă. Dacă sensul este nedeterminat, atunci nu există nici un fel de normă fixă prin care să se poată judeca dacă un pasaj a fost corect interpretat.

Acești patru autori sunt personajele cele mai importante care au contribuit în mod major la dezvoltarea contemporană a teoriei hermeneuticii. Impactul pe care fiecare din ei l-a avut asupra generației noastre de interpreți – ca să nu menționăm viitoarele generații de interpreți de toate tipurile – nu este cu nimic mai prejos de o adevărată revoluție asupra modului în care atribuim un sens materialelor scrise, inclusiv Bibliei. Cu greu am putea găsi vreun domeniu al procesului interpretativ care nu a fost afectat de restructurări majore și de reconceptualizare începând cu decada anilor 60. Viața interpreților nu va mai fi niciodată ceea ce a fost înainte de mijlocul secolului 20. Efectele acestei revoluții pot fi ilustrate în descrierea a patru modele principale de abordare a Bibliei.

---

⁸ Hirsch, *Validity in Interpretation*; *idem*, *The Aims of Interpretation* (Chicago: University of Chicago Press, 1976).